

Salahaddin BEKKİ, *Halk Müziğinin Seyyar Radyosu Âşık Veysel*, İstanbul: Muhit Kitap, 2021, ISBN: 978-625-7674-20-1, 238 sayfa.

Nadide Fatma YİĞİTER*

Âşıklık geleneği İslamiyet öncesi dönemden günümüze kadar Türk kültürünü taşıyan önemli bir sözlü edebiyattır. Dayandığı tarihsel temelleri ve kendini dönüştürme becerisi âşıklık geleneğini farklı açılardan incelemeyi gerektirir. Yetiştirme biçimleri, Divan Edebiyatı ve Tekke Tasavvuf Edebiyatı etkileri, geleneği takip eden sistemli serbest deyişler içinde birçok âşık yetişmiş ve kendileriyle bağ kuran çıraklar kazandırmışlardır. 16. yüzyılda biçimsel özelliklerini tamamlayan âşıklık geleneği içinde günümüze kadar birçok değerli âşık yetişmiştir. Âşıklık geleneği; 1920-1930’lu yıllarda, değişen siyasal ve sosyo-ekonomik koşullara göre kendisi de yeni bir aşamaya gelmiştir (Aydoğan,2013:294).

1894 yılında Sivas’ta dünyaya gelen Âşık Veysel de önemli siyasi ve kültürel değişimlerin gerçekleştiği bir dönemde âşıklık geleneğinin kültürel birikimini özgün yaklaşımıyla temsil etmeyi başarmış âşıklardan birisidir. Âşık Veysel’in dünyaya geldiği bölge olan Sivas Sivrialan XX. yüzyılda Veysel dışında birçok âşığı içinde barındıran bir bölgedir. Ağâhi, Kemter, İğdecikli Âşık Veli, Âşık Hüseyin Gürsoy, Ali İzzet Özkan, Devrani, Kul Sabri, Aziz Üstün, Talibi gibi ozanlar Âşık Veysel’le aynı dönemde yaşamışlardır. Yaşadığı bölgede Alevi-Bektaşî inancın yaygın olması Âşık Veysel’in şiirlerinin oluşumuna büyük katkı sağlamıştır. İlk ustası olan Molla Hüseyin ve Bektaşî babası olan Salman Baba’nın Âşık Veysel’in düşünce yapısı üzerinde etkisi büyüktür. 1940’ta kurulan Köy Enstitüleri’nin Âşık Veysel’in hayatında önemli bir yeri vardır. Âşık Veysel Ahmet Kutsi Tecer’in yardımlarıyla beş enstitüde usta öğretici olarak bağlama dersleri vermeye başlamıştır. Önce Arifiye Köy Enstitüsü’nde daha sonra Hasanoğlan Köy Enstitüsü, Çifteler Köy Enstitüsü, Gölköy Köy Enstitüsü, Pamukpınar Köy Enstitüsü ve son olarak Ladik’te usta öğretici olarak çalışmıştır. Köy enstitülerinde geçirdiği zamanlar hem Âşık Veysel için hem de öğrenciler için çok verimli geçmiştir. Öğrenciler halk türkülerini ilk ağızdan dinleme fırsatı bulmuş, Anadolu’daki eski âşıkların türkülerini, yöre deyişlerini, anonim türkülerini de öğrenmişlerdir. Âşık Veysel ise şiirlerinin birçoğunu köy enstitülerinde çalışırken yazmıştır (Aydoğan,2013:302-303). Türk kültürü ile ilgili araştırmaların yoğunlaştığı, kültür ve eğitim kurumlarının temellerinin atıldığı bir dönemde Âşık Veysel köy enstitülerinde verdiği derslerle, öğretmen adaylarının halk türkülerini ve âşıklık geleneğini yakından tanımalarını sağlamıştır.

Günümüze kadar Âşık Veysel hakkında birçok akademik çalışma yapılmış, eserlerinin ve sanat yaşamının tanıtılmasına yönelik programlar gerçekleştirilmiştir. Prof. Dr. Salahaddin Bekki tarafından hazırlanan “*Halk Müziğinin Seyyar Radyosu Âşık Veysel*” isimli eserin birinci baskısı Haziran,2021’ de yapılmıştır. Eserde âşıklık geleneği içinde Sivas’ın simgesi haline gelen Âşık Veysel’in hayatı ve şiirleri eleştiril bir okuma ile incelenmektedir. Bunun yanı sıra, Âşık Veysel hakkında daha önceden yapılmış çalışmalar karşılaştırılarak âşığın kişisel ve sanatsal tarihi nesnel bir biçimde değerlendirilmektedir.

Kitap üç ana başlık ve yirmi yedi alt başlıktan oluşmaktadır. Eserin ilk bölümü “Yaşam Yolculuğu “adını taşımakta ve bu bölümde Âşık Veysel’in doğup büyüdüğü ortam, ailesi, görme yetisini nasıl kaybettiği, ilk evliliği, bağlama ile tanışması ve âşıklığa geçiş

* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırşehir/Türkiye, nadiderhan@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6677-9809.

evreleri, katıldığı ilk âşık bayramı gibi Âşık Veysel’i daha yakından tanımamıza olanak sağlayan kişisel tarihi ile ilgili birçok önemli detay sunulmaktadır. Yazarın bu bölümde sunduğu içerik, Veysel’in sanatsal üretimlerinin hangi kültürel çevrede olgunlaştığını anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Bekki, dönemin gazete ve dergilerinde yer alan yazılardan yararlanarak Âşık Veysel ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalarda ihmal edilmiş ya da yer verilmemiş olan önemli konuları ayrıntılarıyla sunmuştur. Âşığın doğup yetiştiği kültürel çevre, yaşadığı dönemin siyasi ve ekonomik koşulları, sanat hayatının temelini oluşturan yaşantılar, âşığın evlilik hayatı, sanat çevresinin oluşumu, kitapları, eserlerinin ilk kayıtları, sanat hayatının dönüm noktaları gibi önemli kesitler, âşığın şiirlerinden örneklerle de yer verilerek, bir bakıma Veysel’in kendi sesiyle altı çizilerek güçlü şekilde betimlenmiştir.

Kitabın “Sanatı” ana başlığı ile devam eden ikinci bölümünde, Âşık Veysel’in sanatsal üretimlerini şekillendiren ve besleyen Alevi-Bektaşî kültürünün Veysel’in eserlerindeki yansımalarına örnek olarak “Şathiye” ve “Devriye” türü şiirlerine yer verilmiştir. Bu bölümde Âşık Veysel’in eserleri seslendirme üslubu ve eserlerinin müzikal zenginlikleri betimlenirken hem dil hem müzik yönüyle eserlerin geleneksel yönünün güçlü olduğunun ispatı niteliğinde değerlendirilebilecek önemli detaylar da bir arada sunulmaktadır.

Kitabın son bölümünü oluşturan “Seçki” kısmında ise Âşık Veysel tarafından bestelenen eserler, sözleri Âşık Veysel’e ait olup başkaları tarafından bestelenen eserler, söz ve müziği Âşık Veysel’e ait olan eserler, Âşık Veysel’in icra ettiği anonim ve usta malî eserler, TRT Türk Halk Müziği repertuarında yer alan Âşık Veysel türküleri ile Yusuf Ziya Demirci’nin hazırladığı “Köy Halk Türküleri” adlı kitapta geçen Veysel adına kayıtlı türkülerin listeleri tablolar halinde sunulmaktadır.

Her edebî metin kendisinden önce yazılmış metinlerin bilgi birikiminden faydalanmaktadır, bu çalışmada ise Âşık Veysel hakkında verilmiş diğer bilgiler ışığında, Âşık Veysel’in hayatını şekillendiren olaylar ve bu olayların arka planı kısacası Âşık Veysel’i, Âşık Veysel yapan unsurlar detaylı bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır. Bekki’nin Âşık Veysel’i bu kadar derinlerine nüfuz ederek okuyucuya aktarabilmesinin en önemli nedeni ise, âşığın yetiştiği, yaşadığı, eserlerini ürettiği bağlamları iyi tanıması ve aynı coğrafyanın insanı olmasıdır. Eser sadece Âşık Veysel’in hayatı hakkında bilgi vermekle kalmayıp, Âşık Veysel için yapılan olumlu, olumsuz eleştirileri de içinde barındırmaktadır. Okuyucuya tüm bilgiler, dönemin gazete yazılarından alınan notlar ve yapılan röportajlardan oluşan açıklamalarla tamamen objektif olarak sunulmuştur. Salahaddin Bekki bu çalışması ile okuyuculara Âşık Veysel hakkında bugüne kadar anlatılan ve tamamen kullaktan dolma bilgiler içeren söylentilerin asılsız olduğunu bildirmektedir. Çalışmanın bu yönüyle, Âşık Veysel ile ilgili daha önce yayınlanmış çalışmalarda yeterince yer verilmeyen detayları içerdiği, ayrıca âşığın yaşamı ile ilgili spekülâtif bilgiler yerine referanslara dayalı gerçek veriler sunduğu ifade edilebilir. Âşık Veysel’in şiirlerinin beslediği kaynaklar, eserlerinin oluşmasına zemin hazırlayan olaylar eserde en ince ayrıntısına kadar titizlikle açıklanmıştır. Biyografi türünde yapılandırılan bu çalışma, içerisinde sunduğu detaylı alıntılar ve kaynakça bölümüyle birlikte değerlendirildiğinde aynı zamanda geçmişten günümüze kadar Âşık Veysel ile ilgili yapılmış çalışmaların da bir kaynakçası olarak birçok önemli referansı derli toplu biçimde sunmaktadır.

Âşık Veysel’in yaşamı ve sanatsal üretimleriyle ilgili verilerin bir arada değerlendirildiği bu çalışma, kapsamı bakımından hem halk edebiyatı alanında hem halk müziği alanında gerçekleştirilecek benzer çalışmalara katkı sağlayacak bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Ayrıca, “*Sabit Fikir*” isimli edebiyat dergisinde Dursun Çiçek tarafından yazılmış olan “*Ağlayan Radyolarımızdaki Sızı: Aşık Veysel Kitabı Üzerine*” başlıklı bölümde de Bekki’nin çalışması ile önemli değerlendirmeler yer almaktadır (Çiçek, 2020,14).

KAYNAKLAR

- Aydoğlan, K. *Aşık Veysel Şaturoğlu ve Köy Enstitüleri* (S.293-304). Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü 70 Yaşında (Hazırlayan: Kemal Kocabaş) İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, 2013.
- Bekki, S. *Halk Müziğinin Seyyar Radyosu Aşık Veysel*, İstanbul: Muhit Kitap, 2021.
- Çiçek, D. *Ağlayan Radyolarımızdaki Sızı: Aşık Veysel Kitabı Üzerine*, Sabit Fikir-Edebiyat Dergisi İstanbul, Haziran-2020.